

A KASZTRENSZER INDIÁBAN ÉS A KATH. EGYHÁZ.

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1882. szeptember. I. évfolyam, 7. füzet, 145. oldal)

Hasztalan erőlködés meghonosítani akarni az emberek között a teljes egyenlőséget; a Gondviselés titokteljes intézkedése, hogy a világon mindig voltak és lesznek: erősek és gyöngék, tudósok és tanulatlanok, szegények és gazdagok. Az embereket elválasztó úrt egyedül a kereszténység hidalja át részint a felebaráti szeretet kötelezettsége, másrészt a jövő élet igazságszolgáltatása által. Az anyaszentegyház megalapítása percétől munkálkodik azon korlátok ledöntésén, melyek útjában állnak az evangélium által vallott egyenlőségnek; lassan bár, de szakadatlanul és eredménynyel küzd az evangélium a pogányság két gyűlöletes intézménye: a rabszolgaság és a kasztrendszer ellen.

Az emberi méltóság ellen elkövetett ezen két igazságtalanság közül a nagyobbik a rabszolgaság, mégis a kasztrendszer megszüntetése nehezebb.

A rabszolgaság égbekiáltó vétsége ellen tiltakozik az emberi jobbérzés; a rabszolgaságot magok a vétkesek is csak a szükség és haszon szempontjából védelmezik.

A kasztrendszer amellettt hogy bizonyos mértékben indokoltnak is látszik, össze van forrva az illető népnek vallási, állami, társadalmi életével, és így a hagyomány és közérzület támogatásában részesül. Valamint az a hazugság a legveszélyesebb, melybe egy szikra igazság is van elegyítve: úgy a kasztrendszer is azért oly hozzáférhetetlen, mivel van benne valami jó és igaz is.

A pogány népek mindegyikénél megvan a kasztrendszer szigorúbb vagy enyhébb alakban; a hithirdetőknek mindenütt kell ellene tusakodniok, leginkább mégis Indiában, hol a kereszttség elfogadása sok esetben csak a kasztrendszer merev tilalmán szenved hajótörést.

Miután hithirdetőink indiai működésök leírásában helylyel-közzel hivatkozás történik a nép egyes osztályainak ezen szigorú elkülönítésére, a következőkben megkísértjük az indiai kasztoknak rövid ismertetését és a kath. egyház álláspontjának körvonalozását.

I.

Ha Európából érkezett ember először lépi át Indiában valamely családnak küszöbét, meg fogja őt lepni, hogy a cselédség száma fölötte nagy. A jobb módú háztartásban van: szakács, inas, komornyik, lovász, nyergelő, vízholdó,

pipatömő stb. A munkának minden fajtájára külön cseléd van, mert alig akad hindu, aki többféle teendő elvégzését föl vállalná. Ha a hindu kilép házából, egy sereg szolga követi: egy viszi a pipát, másik a dohányt, harmadik a gyújtó eszközt, a negyedik megtömi, az ötödik meggyújtja a pipát; a bétél-szelenczét nem az viszi, aki a szőnyeget, a napernyőre is külön ember van. Mentségül a hindu avval hozakodik elő, hogy neki nem szabad ezt vagy azt a munkát végeznie, mert az ő kasztja azt tiltja. Amit a középkor céhrend-szerében józan mértékkel megtartva látunk, az úgynevezett munkafelosztás elve itt a végletekig van hajtva, és egyúttal jellemzi is a kasztrendszer természetét.

Az ősi szokásokhoz körömszakadtig ragaszkodó hindunak nem csak az európai emberrel nem szabad egy pohárból inni, vagy ugyanazon asztalnál enni, hanem tilos neki az alsóbb kasztok bármelyik tagjával érintkezni, még kevésbé házasságra lépni. Minden kaszt sajátmagára szorítkozik a polgári és vallási életben, sőt még saját kasztjában is kötve van az életpályának választásában, mert a fiú csak apjának mesterségét űzheti. Másik ismertető jele a kasztrendszernek tehát az elzárkódás, elkülönítés, nemcsak az egyes kasztok, hanem ezek alkatrészei között is.

Ha az indiai szigorú kasztrendszer eredetét kutatjuk, különféle véleményekkel találkozunk; legvalószínűbb, hogy a népfajok különfélesége szülte, a vallás pedig szentesítette.

India 240 millió lakosa eredetre nézve nem rokon elemekből áll. Egyik része áriai iráni faj, mely Perzsia fennsíkjáról telepedett Indiába. Ma már kétségtelen, hogy az áriai ős törzs germán fele északon keresett új hazát, a másik pedig Kábul vidékéről a Ganges partjai felé húzódott. Új hazájának barna őslakóit kiszorította a rónáról: egyik felét a Himalája fensíkjára, a másikat pedig a félsziget déli részébe. De a hódítók nyomon követték a szolgaságot kerülő őslakókat, és leigázták őket. A győzők áriai fajú fehérek, a legyőzöttek dravidi eredetű barnák voltak. A hódítás után egy darabig családi összeköttetésbe is léptek az urak jobbágyaikkal, de az áriai faj büszkesége becstelenné tartotta ezen vérrokonságot; szigorú törvények által biztosította magának a győzők vérenek tisztaságát és a hatalom osztatlan élvezését; ezen törvények lehetetlenné tették az áriai és dravidi népfaj összeolvadását. A családi élet tekintetében így keletkezett két egymástól tökéletesen elkülönített kaszt vagyis néposztály. A foglalkozás és kenyérgyűjtés egyes módjainak különválasztása egyszerűen a győztes fél akaratóból történt, mivel a meghódított néppel és földjével kénye-kedve szerinte rendelkezett; a nép egy részét arra használta, hogy nyájait őriztette, mások földjeit művelték; némelyek ipart űztek, mások a főurak cselédjei voltak. A hódítók

zöme is két részre oszlott mindjárt kezdetben: a tulajdonképpeni harcosok mellett ott találjuk a tudomány képviselőit; amit a vitézek karddal elfoglaltak, azt a szellemi képzettség magasabb fokán álló papok rendezték, biztosították vallási, közigazgatási, és bírói intézkedések által; így fejlődött ki a hódítók két kasztja: a papi és katonai; előbbinek tagjai a bráhmínok, utóbbinak pedig a ksatriák, khatriak, vagy ksetrik. A leigázott dravidi őslakosság vagy földműveléssel s iparral kereste kenyerét, vagy mint jobbágy előkelőbb kaszthoz tartozó urának lett tulajdonává; tehát a bennszülött nép is két kasztra vált: a vaiszya iparos és földműves, a szúdra jobbágy lett.

Mivel ezen osztályozás erőszakos volt és állandósággal nem kecsegtetett, vallási ruhába öltöztette a hindu bölcsesség; ezen fogás annyira sikerült, hogy az indiai nép milliói az emberek ezen igazságtalan különválasztását mint isteni intézkedést föltétlen tiszteletben tartják. A hindu hitrege szerint a négy kasztnak eredete következő: midőn Brahma elkezdte megtestesülését az emberi nem teremtésében, szájából jöttek napvilágra a bráhmínok és a Védák, a hinduk szentkönyvei; az erő és vitézség embereit, a ksatriákat karjaiból nemzette, a vaisztyák lábszáraiból (vagyis inkább a törzséből – a szerk.), a szúdrák pedig csak talpaiból (lábából – a szerk.) eredtek.

Ezen tulajdonképpeni négy kaszt mellett van még vagy ötvenféle osztály, melyek vagy az illetők foglalkozásából, vagy pedig a kasztok vegyes házasságaiból keletkeztek; ezen másodrendű kasztok az elkülönítés tekintetében épp oly szigorú és merev szokásoknak hódolnak, mint a négy fő osztály. India északnyugati részében (Pandsab) és az Indus völgyében lakik a dzsat népfaj, mely a hinduk kasztrendszerét sohasem fogadta el egész valóságában, amiért a telivér hindu előtt tisztátalan és baheka (kizárt) nevet visel. Miután a másodrendű kasztok csak lényegtelen dolgokban térnek el a négy főtől, a kath. missionárius álláspontjának megértésére nem szükséges aprólékos törvényeiket tüzetesen ismerni. Így p.o. ha a kereskedő rizst árul, nem szabad üzérkednie szövetekkel; amelyik kovács kocsit vasal, az lovat nem patkolhat stb.

A kasztok között rangra és méltóságra legelső a bráhmánok vagy bráhmínok osztálya. Miután Bráhmának, a mindenség lelkének, legnemesebb részéből t.i. fejből származtatják eredetüket, annyira föltötte állnak a nép többi részének, hogy ezen kaszt és a másik három kaszt között nem a rangfokozat, hanem a szellemi fensőség képez választófalat; korlátlan hatalmuknak eredetét különféleképen magyarázzák: legvalószínűbb, hogy élelmesség és értelmi fölény által biztosították magoknak mindenható befolyásukat. Élelmességök abban mutatkozott, hogy a hódítás véres munkáját a harcosokra bízták, ők csak a prédának értékesítésénél örködtek érdekeik

fölött. A harcosok száma fogyott a végtelen háborúban, ellenben a brahmánok ugyanazon mértékben gyarapodtak. Élelmességre mutat azon alkalmazkodás is, melylyel a bráhmánok a hitregék gyártásában a képzelődésre, képtelen mesékre hajlandó népnek merengő, révedező természetét nemcsak kímélték, hanem táplálták és fejlesztették. Amint egyszer vérré vált a tömegben azon világnézet, miszerint az élet teher, a földi javak tisztátalanok, az ember célja mielőbb meghalni és így Brahmával egyesülni stb.: könnyű volt érvényben megtartani a kasztrendszernek lealázó és jogtipró törvényeit. Korlátlan hatalmuknak másik forrása azon szellemi fölény volt, melynek nyomai még ma is észlelhetők a sátnyuló unokákon is; ész és értelem által kezökre kerítették a vallási és polgári törvényhozást, a tudományok és művészetek kincstárához csak ők férhettek.

Ezen hatalom fönntartásának egyik eszköze volt a vér tisztaságának föltétlen megőrzése. Alig tudjuk elképzelni azt a végtelen kevélységet, melylyel a bráhmánok megvetettek, utálattal visszautasítottak minden olyan kísérletet, mely a többi kasztokkal családi összeköttetésbe akarta őket hozni. Azt megtette a bráhmán, hogy mint szakács vagy bohóc szolgált valamelyik ksetri fejedelem udvarában, de ha a radsa (fejedelem) kezét és koronáját merte volna a bráhmin leányának följajánlani, szakácsa vagy bolondja szemtelen tolakodónak nézte volna urát, mert a bráhmin hajadon minden szegénysége mellett is Brahmá legnemesebb részének megtestesülése, a fejedelem pedig gyémántjai között is csak Brahmá karjainak szüleménye. A hinduk egyik hős költeményében Szakontola, a bráhmin remete leánya, csak úgy lehetett a király nejevé, hogy kisült, miszerint nem a bráhmin leánya, hanem valamelyiké a hindu képzelődés ezer és ezer istenei közül.

Ha a bráhmánok zsarnok önkénnyel terheket raktak a többi néposztály vállaira, rendeleteik végrehajtását könnyítette, hogy Indiának lakosai között mind testi szépségre, mind értelemre nézve kimagaslottak; sőt még napjainkban is egy neme az uralkodásra termett fensőbbségnek vehető észre rajtok. „Sugár termete, írja egy angol, fehéres arcbőre, széles homloka, szabályos ábrázata, éles és élénk szemei, uras és tekintélyes járása, egész magaviseletéből kiolvasható kevély önérzete és tekintélyének tudata valami különleges jelenséggé teszi a bráhmint.”

A hindu észjárás szerint a bráhmin rendeltetése, hogy a Védákat (szent könyveket) tanulmányozza, és azok tartalmára a népet oktassa, - hogy bemutatassa az áldozatokat, - hogy alamizsnát osztogasson, ha gazdag, ha pedig szegény, hogy kolduljon. A vallási és polgári törvények alkotása kizárólag ezen kaszt joga volt. Mint törvényhozók könnyen kezökre kerítették a legfőbb hivatalokat, mint tanítók pedig tetszésök szerint vezették a népet. Ha

ezen hatalmukat arra is felhasználták, hogy alkalomadtán fejedelmi méltóságra emelkedjenek, másrészt fentebb említett élelmességök mindig észrevette a határt, melyen túl romlásukra lehetett volna érdekeik makacs védelmezése. Így p.o. midőn Buddha védelmére kelt az emberi jogoktól megfosztott népnek, és tanítása rohamosan terjedt az alsó kasztok hívei között: a bráhmán élelmesség rögtön megalkudott a körülményekkel. Bálványaik tisztelésének címe alatt olyan ünnepélyeket rendeztek, melyekben részt vehettek az alsó kasztok is, sőt a csöcselék érzékiségét dorbézoló és fajtalan mulatságok által csiklandozták; ennek köszönhető, hogy Buddha tanítása talált ugyan követőkre, de a nép zömét úgyszólván érintetlenül hagyta.²³ Midőn a mohamedán hódítók Indiában is meghordozták győztes fegyvereiket, és a ksatriák trónjára perzsa vagy török kalandorok ültek, a bráhmán élelmesség úgy hozzá simúlt a dolgok új állapotához, hogy némely bráhmán főhivatalt viselt, az adók és vámok kezelése pedig egészen rájuk bízott. Az angol kormány kezdetben csak annyit változtatott India jogviszonyain, hogy minden vallásfelekezet számára biztosította a törvény védelmét; a közigazgatás és igazságszolgáltatást illetően érvényben maradtak az ősi törvények. Ugyanis a keletindiai – társulat, mely Indiát észrevétlenül hatalmába kerítette, nem tartotta tanácsosnak a meghódolt népet fölingerelni újítások által, sőt mindent elkövetett, hogy a tömeg ne ismerkedjék meg a nyugati, illetőleg keresztény műveltség gyümölcseivel; a bráhmánok tehát az angol uralkodás idejének első felében is éppen megőrizhették kasztjuk előnyeit és ki-

²³ Buddhát a hindu hagyomány Visnu kilencedik inkarnációjának tartja. Sziddhártha Gautama, akit később Buddhának neveztek, i. e. 563 körül egy harcos ksatrija rendben jelent meg (a Mahabodhi Társaság i. e. 624-et fogad el) Lumbiniben, a mai Nepál területén. Tizenhat éves korában megházasodott, s egy fia született. Mikor betöltötte a huszonkilencedik évét, elhagyta otthonát, hogy megkeresse a választ élete alapvető kérdéseire. Hat évvel később eljutott Bodhi Gayába, ahol egy bodhi fa alatt ülve mély meditációba merült. Meditációja során egy Mara nevű démon megkísértette, felajánlva neki mindent, ami kívánatos lehet ebben a világban. Buddha visszautasította a démon javaslatát, s nem fogadta el a felajánlott javakat. Röviddel ezután Buddha elérte a megvilágosodást.

Életében saját felfogását prédikálta az erőszakmentesség elvéről, elítélve a Védákban a régebbi korokra szentesített állatáldozatokat. Abban az időben, amikor Buddha megjelent, az emberek védikus áldozatok ürügyén korlátlanul gyilkolták az állatokat, hogy féktelen nyelvüket kielégítsék. Az Buddha, szembeállva e gyakorlattal, az erőszak-nélküliségről prédikált. Tanításaiban kétségbe vonta a Védák tanait, s az állatmészárlás kedvezőtlen pszichológiai hatásait hangsúlyozta. Úgy tartják, hogy Buddha azért jelent meg a világban, hogy ezt a folyamatot megállítva megalapozza az erőszak-nélküliség védikus alapelveit.

Filozófiáját ateistának nevezik, mert sem a Legfelsőbb Úr, sem pedig az örök egyéni lélek létezését nem fogadja el, s így kétségbe vonta a Védák tekintélyét is. Azt mondják, hogy Visnu Buddhaként becsapta az ateistákat azzal, hogy látszólag megtagadta a Védákat. Tanításain keresztül mégiscsak a vallásos út felé vezette az embereket azért, hogy az „*ahimszát*”, az erőszakmentesség útjának elfogadására ösztönözze őket.

A buddhizmus Asóka király uralodása idején (Kr. e. 272-232) szinte egész Indiában elterjedt. A király, aki maga is buddhista volt, embereket küldött Dél-Ázsiába, hogy a buddhizmus tanításait prédikálva honosítsák meg e vallást ezen a területen. A Krisztus utáni VII. századtól a XII. századig azonban a buddhizmus gyors hanyatlásnak indult Indiában. Ebben az időben Sankarácárja, Rámánudzacsárja és Madhvacsárja intenzív prédikálásával fokozatosan helyreállt a védikus irodalom tekintélye, és előtérbe kerültek e szentírások valódi végkövetkeztetései. A buddhizmus Indiában végbemenő végső hanyatlását a muzulmánok teljesítették be, akik sokezer szerzetest megöltek, s elpusztították a kolostorokat és a templomokat.

váltságait. Rossz idők kezdtek jární a bráhmínokra 1833 óta, sőt ezen évtől számíthatják tekintélyök összezsugorodását; amint ugyanis az angol keletindiai-társulat iskolákat nyitott a nép számára, és így kivétel nélkül minden hindu megismerkedhetett az európai műveltséggel, sőt a kormányhivatalok betöltésénél nem a kasztbeli kelléket, hanem kizárólag az iskolai képzettséget vette tekintetbe: a bráhmánok kiváltságos helyzete halálos dőfést kapott. Egyik rész megalkudott a kényszerűséggel, és lemondott kasztjának némely kiváltságáról, a másik fél mereven visszautasítja azon rendszert, mely kiéletlen kezekkel tördeli a kasztokat elválasztó korlátokat. A dolog úgy áll, hogy az angol kormány határozottan megállapított képzettséget követel minden hivatalra; ezt a képzettséget a hindu csak a kormány iskoláiban szerezheti meg, de ezen tanintézetek tanárai európaiak, növendékei pedig különféle kasztokból valók: a bráhmín tehát amint ilyen helyre beteszi lábát, megszegi kasztjának egyik alaptörvényét, melynek értelmében tisztátalanná lesz, mihelyt idegenek vagy alsóbb kasztbeliek közé keveredik. A vasutakon és gőzhajókon szintén lehetetlen fönntartani a kasztok elválasztását, mert p.o. a pénztárnál európai ül, a jegyeket pedig valamely szúdra ellenőrizheti, szóval a bráhmín minden oldalról ki van téve a megfertőztetésnek; a hivatalok jobbára angol kezekben vannak, a kereskedés és ipar ezerféle ügyeiben annyira érintkeznek idegenek, bráhmínok és alsóbb kasztbeliek, hogy az étkezési törvényeket sem tarthatja meg a hindu.

Ezen állapotokkal szemközt a bráhmínok arra törekednek, hogy legalább a látszatot megmentsek. Ha a nép szemei elől fedve vannak, nem tartják meg kasztjok törvényeit: isznak bort, esznek húst, étkeznek európaiakkal stb.; ellenben a nyilvánosság előtt szigorúan ragaszkodnak ősi szokásaikhoz, sőt kitüntetni iparkodnak magokat az európaiak megvetésében, a vallási szertartások végzésében és testöknek sanyargatásában. Azonban ezen kétszínűség nagy csorbát ejtett hajdani tekintélyökön; miután pedig erkölcstelen életmódjok, tudatlanságok és piszkos fösvenységök is köztudomású, a nép szájában a bráhmín név ma csalót ós uzsorást jelent.²⁴

A bráhmínok különben mindig ilyenek voltak, és a tisztelet, melyben részesültek, nem önkéntes, hanem kierőszakolt volt, mert hatalmuk fénykorában menthetetlenül eltiporták azt, aki merészkedett ellenök szót emelni. Nem is igen vetemedett erre a leghatalmasabb fejedelem sem; hiszen a

²⁴ Ahogyan említettük, a brahmanikus tulajdonságok között a hindu szentírások a következőket említik: „nyugodtság, önfegyelmezés, vezeklés, tisztaság, béketűrés, becsületesség, tudás, bölcsesség és vallásosság”. Az igazi Bráhmánikus tulajdonsággal rendelkező *bráhmánák* nem voltak különleges, furcsa, bűbajos varázslók, hanem tökéletes viselkedésű lelki tudósok (Satsvarupa, 1977). A fenti leírásban szereplő „Bráhmánák” a szentírási értelemben már nem voltak azok.

Védák tanítása szerint a bráhmín rosszat nem is tehet, mert minden cselekedete szent és Brahmá szelleme által sugallt; a bráhmín kiváltságai is hallatlanok voltak: ha p.o. valamelyik vaiszya csak ruháját érinté, a bráhmín rögtön leszúrhatta; a bráhmín elvehetett mindent, mert minden Brahmá tulajdona, tehát a bráhmín hindu gondolkozás szerint nem lopott, nem csalt soha.

Említést érdemel a bráhmín kaszt azon része, mely rendkívüli szegénység, testsanyargatás vagy nehéz fogadalom teljesítése által lopódzott be a népnek imádáshoz hasonló tiszteletébe. Afrikában a marabut, a mozlímok között a dervis még korántsem az, ami Indiában a fakír. Azt mondanunk sem kell, hogy a fakir mindenben kasztja törvényeihez alkalmazkodik: húst nem érint szája soha, őrizkedik minden megfertőztetéstől, és ha mégis érintené véletlenül egy szúdra lehelete vagy egy vaiszya köntöse, rögtön megmosakodik avval a gangesi vízzel, melyet egy üres bambusz botban mindig magával hord; a bal vállon átdobott és jobb hóna alatt összekötött gyapot zsinórt, mint kasztjának ismertetőjelét mindig viseli; de ezt minden bráhmín megteszi; aki fakir akar lenni, annak szegényebbnek kell lenni, mint a templom egerének; a szegénység bebizonyítása a rongyos ruhák és a hontalanság által történik: a fakírnak testére csak olyan rongy kerülhet, melyet már a koldus is eldobott, a fakírnak nincs otthona, hajléka útfélen a bokor, faluban az utcza. De ezen szegénységről is elmondható: nem mind arany, ami fénylik. Ismeretes Aureng Zeib, India utolsó nagy-moguljának tréfája, melyet a fakírokkal űzött. Ámbár mohamedán fejedelem volt, egy ízben annyi fakírt hívott meg vendégségre, amennyit emberei összeszedhettek; a vendégség után erőszakkal leszedték minden fakírról rongyait, és díszes ruhába bújtatták valamennyit; a sok rongyot elégették, a hamuban talált tömérédek aranyat pedig a fejedelem kincstárába tették, mert ami rongy egy fakíron lóg, sokszor többet ér egy király palástjánál. Másik kelléke a fakir életnek a testnek valamely rendkívüli sanyargatása; ha mind igaz, amit erről beszélnek, hihetetlen kínzásoknak vetik alá a fakírok magokat; néhány példát fölemlítünk: a fakir egy cserepbe vet virágmagot és a cserepet addig tartja ugyanazon kezében, míg a virág kikél, virágzik és gyümölcsöt terem; másik fakir leül, kezeit összefonva fejére teszi, és nem veszi le éveken át soha: mások etetik, itatják, többnyire lábai megbénulnak, kezei elszáradnak; hajmeresztő dolgokat beszélnek azon marczangolásokról is, melyek által testöket összevissza hasogatják, megcsonkítják, eléktelenítik. Harmadik kelléke a fakírnak, hogy meglátogassa valamelyikét azon helyeknek, melyek valamelyik bálvány vagy hírneves fakir sírja által nevezetesek; de az utazásnak rendkívüli módon kell történnie p.o. a fakir elindul Benareszbe, a hinduk szent városába; végig fekszik az úton, és tanítványai egy húzással meg-

jelölik, meddig ért a feje; a fakir fölkel, és úgy fekszik le, hogy a lábai legyenek ott, hol előbb a feje volt – és így folytatja útját hónapokig, néha évekig. A fakírok nagyobb része közönséges csaló, csak kevesen vannak közöttük, kik őrjöngésből vetik magokat alá ily képtelenségeknek.

A bráhmínok után következik a ksatri vagy ksetri kaszt, a harcosok osztálya. Ezeknek ősei valának azon vezérek és katonák, kik benyomultak Perzsiából Indiába, és hazát alapítottak az Indus és a Ganges között az áriai néptörzsnek. Miután a bennszülöttek vagy meghódoltak, vagy a hegyek közé menekültek, véres tusa támadt a bráhmínok és ksetrik között; végre mindkét fél engedett az egyezkedésnél: a bráhmínok lemondottak elméletileg minden vagyonról, átengedvén az uralkodást a ksetriknek, viszont ezek elismerték, hogy a bráhmínok nemesebb kasztja öre és magyarázója az istenek törvényeinek stb. A hatalomnak ezen megosztása idővel változott, mert a fegyverforgatást kedvelő és háborúkat viselő fejedelmek országaik kormányzásában a bráhmínokra szorultak; így történt, hogy a bráhmínok kezdetben szolgálói, később tanácsosai, végül urai lettek a fejedelmeknek; nélkülözhetetlenekké tették magokat még oly dologban is, mely kizárólag a ksetrik életelemét képezte: a ksetri vezér bátor harcos volt, de egyéb semmi, a katonaságot a bráhmínok szervezték, a csataterveket ezek készítették, a főszerelés, élelmezés stb. mind az ő művek volt. A radsa (fejedelem) és a szemindár (főúr) csörtethette a kardot, a tulajdonképpeni uralkodók a bráhmínok voltak. A ksetri kasztnak annyira vérében volt a katonáskodás, hogy még ma is, a kasztok feloszlásakor, innen kerül ki az angolok indiai bennszülött-ezredeinek nagyobb része; már testalkatuk is olyan, hogy alkalmasabbak a fegyverviselésre, mint India más népe: megtermett, izmos alakok, de nehézkesek, korántsem oly hajlékonyak és életrevalók, mint a bráhmínok. Az angol hódítás ezen kaszt tekintélyének ártott legjobban. A mohamedán mogulok alatt mindig volt alkalmuk vitézség által magokat kitüntetni és így a legmagasabb katonai rangokra fölvergődni, sőt mint miniszterek és főhivatalnokok is szerepelhettek. Az angolok, ha lehet, kitérnek a háborúnak, inkább pénzzel hódítanak, mint karddal; hiszen Indiát nem verték le, hanem megvették; a mai ksetrinek nincs alkalmuk vitézség által kitünni, és hasznát sem igen veheti bátorságának, mivel az angol-indiai hadsereg főtisztjei mind európaiak; a közigazgatási és bírói hivatalra nem termelt a ksetri, de meg itt minden helyet az alsóbb kasztok emberei foglalnak el. Csak egy ága van a ksetri kasztnak, mely megalkudott a viszonyokkal: földműveléssel foglalkozik, és fölveszi az európai szokásokat; az angolok által nyugdíjazott vagy névleges apró-cseprő radsa sereg tétlenül tölti életét.

Az uralkodó két kaszt ismertetése után vegyük szemügyre az alsó kasztok történetét és szervezetét.

Ha a dolog lényegét vesszük tekintetbe, Indiában csak két kaszt létezett, mert a bráhmin-ksetri népfaj volt a hódító és uralkodó, a vaiszya, szúdra tömeg pedig a meghódított és dolgozó jobbágyság. A ksetri és vaiszya kaszt között sokkal nagyobb volt a különbség, mint a bráhminok és ksetrik között; hasonlóképen a szúdra közelebb állt a vaiszyához, mint ez a ksetrihez.

A meghódított nép aszerint vált két kasztra, amint vagy ellenállás nélkül fogadta a győztes idegeneket, vagy szembeszállt velök és legyőzetett. A kék úton alávetették magokat, azok enyhébb bánásmódban részesültek, az ellenállók pedig megfosztattak minden jogtól; az előbbiek képezték a vaiszya, utóbbiak a szúdra kasztot; később történt csak, hogy a bráhmint vagy ksetrit büntetésből letaszították ezen kasztok egyikébe.

A vaiszya kaszt eredetileg földművelő népből állott, emellett foglalkozott a körülményekhez képest állattenyésztéssel, iparral és kereskedéssel. A hódítók megosztottak ugyan a prédán, de nem azért vívtak győzelmes csatákat, hogy a kardot ekevassal cseréljék föl; a termelést és az evvel járó fáradságot azokra hárították, kiket kímélet vagy kegyelemben részesítének: a vaiszya és szúdra kasztra. A földművelés nehéz munka lévén, a vaiszya kaszt ezt a terhet a szúdrák vállaira rakta, úgyszintén az iparnak olyan nemeit is, melyek a tisztaságra oly sokat tartó hindu előtt utálatosak. Már régóta csak kereskedéssel és pénzműveletekkel foglalkoztak a vaiszyák, és a vagyon eszköz volt kezökben, hogy kiváltságokra tegyenek szert; így p.o. ők is viselhetik a „páta” nevű zsinórt, mely által, mint „kétszerszülöttek” szintén tagjai Brahmá testének, mindamellett mélyen állnak a két felső kaszt alatt, mivel a Védákat nem szabad olvasniok.

A szúdra kasztról kevés mondanivalónk van: az indiai közjog, illetőleg a Manu-féle törvénykönyv szerint nem bírnak semmiféle joggal; rendeltetésök a bráhminok és ksetrik földjeit ingyen megdolgozni; a Védák olvasását még hallgatniok sem szabad; ha véletlenül meghallják, hogy valamelyik bráhmin a Védákból olvas vagy könyv nélkül elmond valamit, kötelesek füleiket rögtön bedugni és íziben elszaladni. Mint a többinél, ezen kasztnál is különféle alosztályokkal találkozunk; ilyen a baniha csoport, melynek tagjai gazdag emberek; a kayta mint írnok játszik szerepet különösen Bengáliában.

A kasztok intézménye annyira áthatotta a hinduk egész életét, hogy még a vallási törvények megszegését sújtó büntetés nagysága is a bűnös kasztjának minőségéhez volt alkalmazva; így p.o. ugyanazon vétség miatt a bráhmin 10, a ksetri 12, a vaiszya 15, a szúdra 30 napig bűnhődött. A kaszt kebelében is megvolt a versengés: a bráhminok között a Védák alaposabb

ismerete, a ksetriknél a nagyobb vitézség kölcsönzött tekintélyt – a vaiszyák között a gazdagság, a szúdráknál pedig az öregség állott tisztületben.

Az indiai kasztok ezen ismertetésénél nem mellőzhetjük hallgatással azon szerencsétleneket, kik mint örökre tisztátalanok ki voltak rekesztve embertársaik közül; közönségesen páriáknak nevezzük őket, holott a Védák ezt a nevet nem is ismerik, és a nép is csak Dekhan vidékén használja. Ha a pária név alatt a hindu nép tisztátalan részét értjük, ősidőktől ilyenek voltak azon fekete bennszülöttek, kik hozzáféretlen mocsárookban vagy hegyeken megőrizték ugyan függetlenségüket; de a hódítók által a szónak teljes értelmében átokkal sújtattak. A kényszerűség hatalmának engedve lassanként előjöttek terméketlen bűvőhelyeikből, hogy éhen ne haljanak; munkát azonban csak olyant kaptak, melyet még a szúdra is megvetett, mint tisztátalant. Ezen „átkozottak” számát szaporították mindazok, kik a többi kasztból kilöktek; ezek többnyire olyanok voltak, kik tilos házasságból születtek, mert aki rangján alóli nővel nemzett gyermekeket, annak minden ivadéka a páriák közé tartozott; annál megvetettebb volt pedig a pária, minél nagyobb volt a különbség szülőinek kasztja között; a páriák között tehát az volt pária, akinek anyja a bráhmín, atyja a szúdra kaszthoz tartozott. A páriát nem oltalmazta törvény; bárki kényszeríthette a legpiszkosabb munkára, de fizetni nem tartozott; panaszával hiába ment bíróhoz, védelmezőt, igazságot hiába keresett. A legkisebb vétségért meg lehetett ölni; ilyen vétség volt, ha a tiszta hindut csak ruhájával érinté, ha a bráhmínt lehelete érheté. Nehogy érintésök tisztátalanságot okozzon, nem lakhattak a községben, éjjel nem szabad volt mutatniok magokat a faluban; nappal két darab fát vertek egymáshoz, hogy a járókelők idején kikerülhessék őket; ők voltak a hóhérok, gypmesterek stb.

A rabszolgák sem képeztek külön kasztot; ezen sorsra juthatott a hindu vagy mint hadifogoly, vagy adósság miatt; a törvény úgy intézkedett, hogy senki sem tarthat olyan rabszolgát, aki magasabb kaszthoz tartozik mint ura; a szudrának tehát nem lehetett vaiszya, ennek pedig ksetri rabszolgája; ezenkívül a rabszolga nem volt kényszeríthető olyan munkára, melyet kasztjának törvényei tiltottak.

II.

Miután a kasztrendszer Indiában mint ősrégi dolog a népnek minden rétegében meghonosodott és mély gyökereket vert, az evangelium hirdetőinek számolniok kellett a kasztrendszer által teremtett állapotokkal. Fölötte nehézzé tette a helyes eljárás megválasztását azon körülmény, hogy a kaszt-

rendszer félig vallási, félig pedig polgári intézmény; ha pusztán vallási intézkedés lett volna, a hithirdetők úgyszólván a hazugság fájának tövébe vághatták volna fejszéjüket, de miután minden kaszt bizonyos polgári jogok élvezetét biztosította tagjainak, tekintettel kellett lenni az esetleg megtérő hindunak ideiglenes, mondhatnók megélhetési és becsületbeli érdekeire. A másik nehézség: a vallási és polgári élet annyira összekeveredett éppen a kasztrendszer által, hogy az ünnepélyek, szertartások és szokások nehezen voltak szétválaszthatók olyanokra, melyek a bálványimádásra vonatkoztak, és olyanokra, melyek tisztán polgári vagy ha tetszik nemzeti természetűek voltak; mint példát csak kettőt említünk: a homlok díszítése festék vagy ékszerekkel hindu fölfogás szerint oly lényeges dolog, hogy tiszta homlokkal megjelenni a legnagyobb illetlenség²⁵; a hindu éppen úgy nem mutatja magát ezen ékesség nélkül sehol, amint nálunk a becsülettudó ember nem tesz látogatást mezítláb, nem lép föltett kalappal senki szobájába. Ilyen a bráhminok és ksetrik által viselt zsinór is; vallási szertartásokkal tették a 8 éves bráhmin, vagy 11 éves ksetri fiú vállaira, de ez a zsinór egyúttal jelezte az illetőnek nemesi rangját csakúgy, mint nálunk a kilencz ágú korona a grófi, a hét ágú a bárói méltóságot.

Ha már azt vizsgáljuk, minő eljárást követtek a hittérítők a kasztrendszer ezen megállapodott szokásaival szemközt, két korszakot kell megkülönböztetnünk: azokat az időket, melyekben a kasztrendszer mint általánosan érvényes vallási és polgári intézmény állott fönn – és az angol hódítás idejét, melyben a kasztrendszer mint politikai tényező elvesztette jelentőségét.

Az indiai kasztrendszer még teljes épségében főállott, midőn Xav. sz. Ferenc, India nagy apostola megtérítette a malabári partokon lakó „parava” halászokat; jezsuita atyák azon reményben folytatták sz. Ferenc munkáját, hogy a belföld hindu lakosságánál is oly termékeny földre fog hullani az evangéliumi vetőmag, mint a tengerpart halász népénél, de fölötte keserűen csalódtak. Madurában, az akkor még független hasonnevű királyság fővárosában (é.sz. 10°) missiót nyitottak, templomot építettek (1595), de 14 év alatt egyetlen hindu sem tért meg. Miért? Itt állott először szemközt az evangélium az indiai kasztrendszer hatalmával. Azoknak a hinduknak, kik a partok mentén laktak, nem sok becsületök volt honfitársaik előtt. Miért? Mert a partokon megtelepedő európaiakkal gyakrabban érintkezők, nem őrizték meg egész tisztaságában a kasztrendszert, sőt fölvették a „parangui”

²⁵ A homlokra elhelyezett különböző jeleket általában valamely szent folyó medréből származó agyaggal vagy bármely színes festékkel festik fel amelyet előzőleg valamely imádati szertartáson (*pudzsza*) felajánlottak istennek vagy valamely félistennek. Ezeknek az alakja utalhat az ember vallási hovatartozására (ti. a hinduizmuson belüli különböző vallási irányzatok követésére), illetve a nők esetében a családi állapotra is.

vallást. Ez az egyetlen szó: „parangui” lehetlenné tette az evangélium terjedését az ősi szokásokra büszke és féltékeny hinduk között. A hindu a parangui névvel olyan embert illet, aki söpredéke az emberiségnek, akinek nincs se becsülete, se tudománya, aki képes minden gaztetre, piszkosságra. Látták a hinduk, hogy a portugálok húst esznek, bort isznak, sőt érintkeznek még a páriákkal is mint magokhoz hasonlókkal; elnevezték tehát őket „paranguiknak”. A portugálok, nem ismervén a szónak értelmét, elfogadták, magokat paranguiknak nevezték, sőt kiterjesztették a kath. vallás megjelölésére is. Így lett a ker. név meggondolatlanság által a hinduk előtt megbélyegezve, lealacsonyítva. A hinduk nemzeti büszkeségét lehetetlen volt megtörni.

A dolgok ilyenén állapota érlelte meg Nobili Róbert jezsuita atyában azon elhatározást, hogy, amennyiben megengedi az evangélium, alkalmazkodjék Indiában a hithirdető az egyes kasztok azon törvényeihez, melyek polgári természetűek. Áthatva sz. Pál ama szavaitól: a zsidóknak zsidó lettem stb. előjáróinak engedelmevel olyan utat választott, melyen hozzáférhetni remélt a hinduk első kasztjaihoz. Nehéz volt ez az út, szokatlan is, és nem ment a veszélytől. Miután Nobili Róbert elvet képviselt, és úgyszólván iskolát alapított, röviden elmondjuk, miben állott hithirdetői eljárásának veleje.

A főrangú és befolyásos hinduk megtérítése volt célja; hogy ezt sikeresen tehesse, hindu lett maga is. Éveken keresztül tanulmányozta a hindu nyelvet, irodalmat, törvényeket és szokásokat. A rangra büszke hinduk elé úgy lépett, mint főrangú nemes, ki északról jött az igaz Istent hirdetni. (Római nemes család ivadéka volt.) A nép előtt köztiszteletben álló „szaniasszi” (vezeklő) névnek igazolni kellett, hogy törekvése önzetlen, mert nem hasznot keres, hanem a saját és embertársai életszentségén munkálkodik. Első megjelenésétől kezdve megszakított minden érintkezést nemcsak a „parava” hívekkel, hanem azon szerzetes társaival is, kik parangui missionáriusok voltak; környezetében nem fogadott embereket az alsó kasztokból, még cselédsége is mind bráhmin volt. Mint „szaniasszi” napjában csak egyszer étkezett; eledele rizs, tej, vaj és zöltség, itala víz volt. Ruhája is nemzeti volt: halvány sárga felöltő és köpeny; vállán fehér vagy piros fátyol, fején turbánba font kendő. Rangját jelölte a többször említett zsinór avval a különbséggel, hogy öt szálból volt fonva, nem mint a bráhminoké háromból, és a mellét ékesíté; a zsinór három szála aranyból: jelentette a Szent-Háromságot, két szála ezüstből: Jézus isteni és emberi természetét, a feszület pedig kínszenvedését és halálát.

Az „északról jött” szaniasszi azonban nem igen volt látható a nép között, sőt otthon is ritka vendég láthatta színről-szinre, ennek így kellett történni, mert a hindu csak a titokszerű iránt érdeklődik; éppen azért kellett az

„északról jött” idegen szaniasszit látni, mivel nehezen lehetett közelébe jutni. Ezen önkéntes elzárkózás idejét arra fordította Nobili, hogy a szanskrit nyelvet tökéletesen megtanulja; ő volt az első európai, aki megismerkedett a Védák tartalmával az eredeti nyelvben. Miután így elkészült az evangelium hirdetésére, tudatta a bráhmínokkal, hogy kész őket elfogadni, és tanítványok is csoportosulhatnak körülötte. Valahányszor elfogadta a bráhmínok látogatását, szigorúan megtartotta a hinduknak merev és ünnepélyes szokásait, keresztbe vetett lábakkal ült egy két láb magas és vörös szőnyeggel leterített emelvényen, előtte a földön egy másik szőnyeg volt a vendég számára. A belépő hindu módra köszöntötte a mestert: kezeit összetéve feje fölé emelte, azután mélyen meghajtva magát ujjaival a földet érintette; a legelőkelőbb bráhmínok, sőt fejedelmi férfiak is megadták neki ezt a tiszteletet. Aki tanítványa szeretett volna lenni, háromszor ismételte azt az üdvözlést, földre borult, fölkelt és állva maradt a mester előtt. Az idegen „szaniasszi” hírneve gyorsan elterjedt Madurában, és özönlött a sok látogató minden oldalról. A király is több ízben kifejezte, hogy szeretné látni, de Nobili nem sietett teljesíteni kívánságát; környezete azt felelte a király küldötteinek, hogy a szaniasszi nem szívesen lép az utcára, nehogy szemeinek tisztaságát elhomályosítsa a nőknek tekintete által; az elzárkózásnak ezen utóbbi oka különösen alkalmas volt Nobilinak tekintélyét a hinduk szemében emelni.

Fáradozásának első gyümölcse egy „guru” (lelki vezér) megtérése volt; ezen megtérés két tekintetben nevezetes: a „guru” bráhmint egyenként győzte meg Nobili a kath. hitnek alapigazságairól, a megtérés tehát teljes meggyőződésből történt; ezen megtérés eloszlatta az előkelő világ minden előítéletét, mert a „guru” oly magaslatán áll a közbecsülésnek, hogy szavait és tetteit bírálni sem szabad a hindunak.

Nobili buzgólkodásának meglepő eredménye lett: indiai fejedelmek hívták őt meg király udvarukba, hogy hallják ajkairól az új tanítást; Madurában a kath. hívek száma annyira növekedett, hogy (1609) második templomot kellett építeni. Ezen fényes siker gyűlölséget ébresztett a pogány papok között, és egy véletlen körülmény malmukra látszott hajtani a vizet. Híre futott ugyanis a városban, hogy Nobili „parangui” és a paravák megvetett osztályával összekötetésben áll. A kath. hívek mind a felső kasztokhoz tartozván mód nélkül megrettentek ezen hírré, mert a bráhmínok azt hajtották untalanul, hogy a keresztség által elvesztették kasztjoknak jogait, polgári rangjokat, és a tisztátalan osztályba süllyedtek alá; az egyik rész került a templomot, mások Nobili lakása elé gyűltek, és előadták, hogy ők szívvel, lélekkel keresztények, és azok is maradnak, de születési rangjokról, a köz-

becsülésről nem mondanak le. Nobili helyzete annál kényesebb volt, mivel nyomára jött, hogy a bráhmínok az ellene zúdított vádakat egy keresztény „parava” elbeszéléséből merítették, aki irigység vagy együgyűségből egy rangba szeretett volna helyezkedni az előkelő keresztényekkel. Ezen válságos körülmények között Nobili a következő nyilatkozatban felelt az ellene zúdított vádakra.

„Azon radsa nemes és szaniasszi (vezeklő), ki az igaz törvényt hirdeti és megtartja, minden vezeklőnek és az egész népnek Istentől üdvöt, lelki jólétet és áldást kíván. Az igazságnak védelmezői írásba szoktak tenni egyes tanításokat, hogy nyilvánosságosak legyenek, mint a napvilág. Miután kényszerítve vagyok egynémely igazságot kimondani, nekem is ezen szokást kell követnem. Súlyos rágalmakkal illetnek olyan emberek, kik engemet nem ismernek. Nehogy erényes emberek lépre menjenek, és könnyelműségből vétkezzenek, nyílt őszinteséggel kijelentem: én nem vagyok parangu; nem születtem a paranguik földjén, nem vagyok velök érintkezésben, Isten a tanúm. Rómában születtem. Családomnak ott olyan rangja van, mint itt a legnemesebb radsának. Ifjúságom óta a „szaniasszi” életére készültem; tanultam bölcsészetet és az isteni törvényeket. Elhagytam hazámat, sok országon utaztam keresztül, míglen Madurába értem. Isten kegyelméből itt mint vezeklő éltem néhány évig. Azokkal, kik meglátogattak, csak lelki dolgokról beszéltem; oktattam őket, hogy egy Isten van három személyben, ki az eget, földet és embert teremtette. Azon szent törvény, melyet én hirdetek, nem kényszerít senkit arra, hogy kasztjáról lemondjon, más kasztba lépjen, vagy olyasmit tegyen, ami kasztjának becsületével nem fér össze. Az általam hirdetett szent törvény minden kasztnak való. Amint a király ura ennek az országnak, és minden alattvalója, bráhmín vagy radsa neki engedelmességgel tartozik: úgy az igaz Isten valódi ura és kormányzója levén minden embernek, köteles minden ember ezen szent törvény szerint élni tekintet nélkül kasztjára. Ezen törvényt előttem már mások is hirdették itten, szent és vezeklő férfiak. Nagy bünt követ el, aki azt állítja, hogy ezen törvény csak a páriák és paranguiknak való, mert az Isten Úr minden kaszt fölött, ennél fogva törvénye mindenkit kötelez. Nincsen oly előkelő kaszt, melynek dicsősége nem gyarapodnék azáltal, hogy aláveti magát ezen törvénynek. Valamint a nap az ő tiszta sugarait kiönti valamennyi kasztra anélkül, hogy dicső fénye csorbát szenvedne, és miként ezen közös világosság a bráhmínokat nemhogy megfertőztetné, hanem inkább ékesíti: úgy ömleszti Isten szent törvényének, ezen lelki világosságnak áldását minden emberekre. Tudom, hogy némelyek meg fognak azon ütődni, hogy szaniasszi létemre írásban

előhozakodom hazámmal és nemzetséggemmel, de a rágalmak kényszerítettek erre, mert az általam hirdetett törvény becsülete forgott kérdésben.”

Ezen nyilatkozat lecsillapította a kedélyeket, de más oldalról veszély fenyegette Nobili Róbert hithirdetői működését; a kasztok törvényeihez és a nemzeti szokásokhoz való alkalmazkodását nem mindenki találta helyesnek, és a kérdés eldöntése Rómában éveket vett igénybe. Nobili Róbert fényes iratban indokolta eljárásának szükségességét és hasznosságát; négy csoportra osztja a hinduk szokásait és szertartásait: 1. vannak kétségtelenül eredetők és természetökre nézve bálványimádásra tartozók; 2. mások egészen közömbösek vallási tekintetben, de a polgári életben jelentőséggel bírnak; 3. vannak ártatlan szokások, melyek a körülmények által lesznek tiltottak, p. o. olyan bráhmín öltözet, melyet csak áldozáskor vesznek föl; 4. némelyek vegyest fordulhatnak elő a vallási és polgári életben. Az első és harmadik pont alattiakat Nobili tilosaknak, ellenben a második és negyedik csoportba esőket megengedhetőeknek vallja; ilyenek szerinte a hajcsomó (a bráhmín és ksetri kurtára nyíratja haját, csak feje búbján hagyja hosszúra), a zsinór, a hamu (a homlok díszítésére alakokat festnek; Nobili homlokán egy négyszög alakot viselt) a fürdők (a hindu szenvedélyes mosakodó).

Miután a vitás kérdés XV. Gergelynek 1623. január 31-én kelt rendelete által Nobili részére dőlt el, a lángbuzgó férfiú még 25. évig folytatta ernyedetlen munkásságát. Ő volt alapítója a hindu kath. irodalomnak; különösen énekei által lett népszerűvé, mert a hindu élhal a versekért, hogy dalolhasson.

Nobili és társai a felső kasztok térítésén munkálkodván, a nép között más hithirdetők terjesztették az evangéliumot. A jezsuita atyák ebben is tekintettel voltak a nemzeti szokásra; volt ugyanis Indiában a bráhmínoknak egy neme, mely a köznépet tanította a törvényekre és szertartásokra; ezen bráhmínok, pandara (tanító) nevet viseltek, vezeklők voltak, az alsó kasztok tagjai között éltek, amellet azonban a felső kasztokból sem voltak számkivetve; a törvény azonban kikötötte, hogy a szúdrák házában ne lakjanak, velök ne étkezzenek stb.; de mivel mégis e nép között forogtak, a felső kasztok csak szükség esetében álltak velök szóba, házaikban pedig nem fogadták őket. Nobili ajánlatára a jezsuita atyák egyik része ilyen pandara hithirdető lett; a kétféle hithirdetők olyan forma viszonyban álltak egymáshoz, mint hajdan nálunk a nemes ember és a paraszt. Nyilvánosan nem érintkeztek egymással, ha esetleg ugyanazon községben működtek, ami azonban ritkán történt, mert a „szaniasszi” hithirdető városokban, a pandara ellenben faluhelyen tartózkodott. A nemzeti szokásokat mindkét fél megtartotta: a

pandara sem viselhetett fekete reverendát, mert a hindu egyáltalában ki nem állhatja ezt a színt; misézniök mezítláb kellett, így kívánja ezt a hindu szokás, ha pedig kényszerűségből csizmát húztak, a színe nem lehetett fekete, hanem piros.

Ne gondolja senki, hogy valaha a kétféle hithirdetők között irigység vagy versengés támadt volna! Hiszen közakarattal váltak kétfelé, ugyanazon célra törekedtek; a pandara missionárius nagy hasznát vette „szaniasszi” testvérének, mivel a köznép mindenütt követi az előkelők példáját. Történt, hogy valamelyik vidéken egy főnemes hindu katolikus lett, a pandara missionárius egy év alatt 1000 hindut keresztelt meg.

A köznép előtt kedvességben állott a pandara hithirdető mindig; ez az oka, hogy a missionáriusok között sokan még ma is a régi pandara hitküldér életmódját követik. Madurában találkozott Lessmann jezsuita atya (1873) egy ilyen pandara hithirdetővel:

„Néhány napig Madurában időztem, és itt megismerkedtem a kerület hithirdetőivel. Volt közöttök egy, ki 4 mérföldről gyalog és mezítláb jött, pedig 65 éves. Kevés missionárius képes erre, mert a föld oly forró, hogy égeti a talpakat, hanem a hindu előtt ez nagy érdem, mivel ők mindnyájan mezítláb járnak; különösen a templomban nem szívesen látják a pap lábán a csizmát, mert szerintök tiszteletlenség csizmában megjelenni jóra való ember házában is, hát még Isten előtt. De a szükség törvényt ront, a missionáriusok kénytelenek csizmában járni, mert nem mindenki léphet az említett öreg úr nyomdokaiba; ő évek óta nem hord csizmát, pedig még olyankor is gyalog megy, mikor holmiját szekéren viszik utána; vannak a jó öregnek egyéb sajátosságai is; p. o. mint igazi pandara missionárius nem tart konyhát; mikor éhes, kiszól valamelyik gyermeknek az utcára, hogy hozzon neki valahonnan ételt; hívei mindent megtesznek neki, mert végtelenül szeretik és becsülik.”

A Nobili Róbert által kijelölt úton haladtak a hithirdetők, míg a szükség követelte. Az angol uralkodás óta meg van ugyan ingatva a kasztrendszer, de a hithirdetőnek még most is kíméletesen kell föllépnie, mivel a köznép és az angol hatalommal csak szövetséges országok lakossága szívósan ragaszkodik a kasztok megkülönböztetéséhez; sőt a közvetlen angol birtok művelt osztálya is sokkal többet ad a kasztok törvényeire, mint a közvélemény gondolja. Csak egyetlen esetre hivatkozunk. Bombayban történt, hogy egy gazdag hindu vendégséget adott; a hivatalosak mind szabadelvű bráhminok, azaz olyan férfiak voltak, kik vallás dolgában közönyösséget negélyeznek, tehát a merev kasztrendszert is kevésbe veszik. Mindamelllett a gazda tekintettel volt arra, hogy csak olyan étkek kerüljenek az asztalra, melyek megvannak engedve a bráhminoknak. Véletlenül volt a vendégek között egy, ki Cambridgeben tanult az egyetemen, és ott protestáns lett. Dr. Bhau Dadsi, ki

Bombay egyetemén tanult és szabadelvű hírben állott, amint észrevette, hogy „tisztátalan” emberrel ül egy asztalnál, rögtön távozott, és jelentette a dolgot kasztja elöljárójának. Ez büntetést szabott valamennyijökre és pedig a mi fogalmaink szerint fölötte lealázót; csak két bráhmín dacolt a kaszt törvényeivel, a többi mind ivott tehénvizeletet. Ebből látható, hogy a kasztrendszer még él, ennél fogva a kath. hithirdetőnek állást kell foglalnia ezen intézménnyel szemben.

Jobbára most is Nobili rendszerét követik hithirdetőink, mert a kath. egyház mindenütt és mindig kíméli a nemzeti szokásokat, a népéletnek ártatlan nyilatkozásait. Ahol valamelyik kaszt tömegesen lép be a kath. egyházba, ott a kasztrendszer kitűnő szolgálatokat tesz magának a hitéletnek is, mert a kaszt örökös becsületének tisztasága fölött.

A „pandsat” (kasztgyűlés) ítéletet tart olyan tagok fölött, kik botránnyosan élnek. Ha a vádlott javulása valószínű, a kasztfőnök kiszabja és végrehajtja a büntetést, ellenben a javulni nem akarót kitesztják a kasztból. A „pandsat” ítélete sokszor nyilvános vezeklésre szól a hitközség színe előtt, és ez nagyon alkalmas a botránkoztatás kiengesztelésére; az ilyen bíraskodás éppen nem enyhe; sőt a plébánosnak sokszor közbe kell lépnie, mert a büntetés túl szigorú. Így p. o. a „pandsat” egy embert arra ítél, hogy vállán egy 8 láb hosszú nehéz keresztel hallgassa végig a szentmisét, azután pedig végezze el a keresztutat; a plébános közbelépése folytán könnyebb kereszt választását engedte meg a kasztgyűlés. Tisztán kath. községekben a hithirdetők valláserkölcsei okokból fönntartják a kasztok törvényeit, hogy ezen alapon a társulati élet lassanként meghonosodjék; sok községben nem lakik állandóan hithirdető, ilyen helyeken a „pandsat” kitűnő szolgálatokat tesz a hitélet fönntartására.

Ami pogány van a kasztok szokásaiban, azt a kath. egyház soha egy percig sem tűrte, ilyesmihez sehol sem alkalmazkodott; ami esetleg veszélyeztethetné a hitnek tisztaságát, azt lassanként megszünteti a hithirdetők állhatatos törekvése; így p. o. a homlok díszítése a pogány hinduk között némileg vallási jel is, azért a kath. hívek jobbára mellözik, legfeljebb a nők nem tudnak megválni ezen ékességtől, de ezek is csak a szép vörös szín kedvéért teszik.

Másképpen áll a dolog, ha csak egyesek lesznek keresztényekké, avagy az áttérő más kaszthoz tartozik, mint a kath. hitközség. Ilyenkor igazán elszántság kell ezen lépéshez; mert az angol törvény ugyan nincs tekintettel a kasztokra, nem is tilt el senkit sem a hivatalok, sem a közélet keresetforrásaitól, de azt nem akadályozhatja meg, hogy a társadalom számkiveti a megtérőt; midőn tehát a hindu fölveszi a keresztiséget, kizárja őt kebeléből

nemcsak kasztja, hanem rokonsága, sőt még családja is. A kath. hívek közé sem vegyülhet, ha azok más kaszthoz tartoznak, mert minden tekintetben mint testvérrel bánnak ugyan vele, de arra nincs eset, hogy vérrokonságba léphessen velök, oly féltékenyek kasztjuk tisztaságára. Még ha csak a négy kaszt léteznék, könnyebben lehetne az illetőnek boldogulnia, de különösen az alsó kasztok annyira föl vannak oszolva apró osztályokra, hogy csak néhány családból állnak; így azután fölötte nehéz a megtért hindunak házasság által valamely osztályhoz csatlakoznia.

Azt sem hallgathatjuk el, hogy a kasztrendszer előmozdíthatja az elzárkózást és a személyválogatást – tehát oly hibákat, melyek ellenkeznek a kath. hit szellemével; ebből azonban nem következethető, hogy a kasztrendszer egyáltalában nem fér össze a kath. hittel; kétségtelenül megütközünk azon, hogy a kath. bráhminnak a templomban külön helye van, melyre a kath. szudrának ülni nem szabad, avagy hogy a kath. bráhmin nem eszik a szudrával egy asztalnál; de nálunk nincsenek-e ilyen megkülönböztetések? Nincs-e a kegyúrnak p.o. külön helye a templomban? Nincs-e különbség gazdag és szegény között az életben? A törvény ugyan nem ismeri ezt a megkülönböztetést, de a szokás nem bír-e törvény erejével ezen tekintetben?

Tekintetbe jön itt még egy körülmény: a hindu gondolkodása és cselekvése gyermekes, és a hindu teljes életében mindig gyermek; szükséges tehát, hogy a polgári és vallás-erkölcsi életben támaszkodhassék, mint a gyermek szülőire, valamely biztos, erős és állandó intézményre, minő a kasztrendszer.

* * *

Ezekből látható, hogy a kasztrendszer megítélésében eltérők a vélemények; nem lehet ezen csudálkoznunk, hiszen magok az Indiában élő hithirdetők is különféleképen gondolkodnak a kasztrendszeréről. Ha a kasztok kizárólag a bálványimádásnak intézményei volnának, a kath. hívek között nem létezhetnének; így azonban mint polgári rangfokozatok összenöttek a nép életével. Vegyük még azt is tekintetbe, hogy a hindu véghetetlenül büszke nemzetiségére és családjának nemességére. Ez a büszkeség oly általános, hogy még a szúdra is lenézi felebarátját, aki ugyan szintén szúdra, de kevésbé nemes. Nehéz, de áldott munkát teljesít a kath. egyház Indiában is, mivel csak a ker. alázatosság döntheti le azon korlátokat, melyeket a gőg és haszonlesés rakott ember és ember közé. Áldott munkát végez a kath. egyház Indiában azért is, mivel ennek a 240 millió népnek szüksége van Jézus keresztségének megelevenítő erejére, mert máskülönben menthetetlenül elvész romlott erkölcsi miatt. Ez nem üres beszéd. Csak azok mondhatják annak,

kik Indiát és népét regényekből vagy hitetlen írók karczolataiból ismerik. És sokan csakis ezen forrásokból ismerik, mert napjainkban nagyon kapósak olyan könyvek és folyóiratok, melyek harcot folytatnak a kath. egyház mint az igazság őrzője ellen; India népéletét, irodalmát és műveltségét mint páratlan vívmányt tüntetik fel, és nagy merészen azt állítják, hogy Európában a hinduk bölcsészete magasabb műveltséget szült volna, mint az evangelium, sőt akadtak emberek, kik a „Cristna” mesét is előrántották a lomtárból. (La Bible dans l'Inde et de la vie de Jezeus Cristna. Harlez. Paris, 1882.) Nem tartozik a jelen cikk keretébe, de röviden megismertetjük a fölmagasztalt hindu bölcsészetnek valláserkölcsei társadalmi értékét, amint azt a hindu nép életében szemléljük. A szemtanú, ki után beszélünk, szavahihető, mert Indiában született, ott töltötte élete javát, és protestáns is (Modern India, by Monier Williams. London, 1879).

A bráhmín pantheista bölcsészet még legújabbban is emberáldozatokat mutatott be; századunk eleje óta az angol kormány az emberölés ezen nemét megakadályozza, a bráhmínok úgy segítnek magokon, hogy méreggel ölik meg a kiszemelt áldozatokat Káli (a rombolás istenasszonya) tiszteletére. A csecsemő leánykák megfojtása titokban is üzetik, mert kiházásításuk költséget okozna a szülőknek; gyermektelen anya fogadást tesz, hogy elsőszülöttjét fölálldozza Sivának; midőn eléri az ilyen gyermek az ifjúkort, tartozik valamely szikla tetejéről a mélységbe ugrani. Az özvegy köteles volt férjét a halálba követni: vagy elégették, vagy elevenen eltemették. Most ezt megakadályozzák az angolok, de a nép annyira megveti, üldözi az élő özvegyeket, hogy a kormány kénytelen ezen boldogtalanokat összeszedni, és államköltségen eltartani. Benaresz, a hinduk szent városa ezrenként látta és látja a hindukat a Gangesbe fúlni; az angolok most őrzik a partokat, de azért soknak sikerül meghalni a szent folyó hullámaiban.

A bráhmín bölcsészet magasztalói oly igézőnek, oly szépnek rajzolják a hindu életet, hogy a hiszékeny olvasónak kedve volna fölkerekedni és új hazát keresni a pálmák országában, hol minden oly költői, magasztos és titokszerű. Pedig nincs mit irigyelni a hinduk életén. A bráhmín bölcsészet megkeseríti a hindu köznép életét, mert tüskét-bokrot megrakott haragos istenekkel, ártalmas lelkekkel, kárörvendő szellemekkel; a hindu hitregében 300 millió ilyen istenek, lelkek stb. szerepelnek; ezek a népet állandó rettenésben tartják. Minden házkörnyéken van legalább egy fa vagy zug, mely a megrontó lelkek tanyája. Amint beesteledik, a hindu nem meri átlépni küszöbét, mert iszonyodik a gonosz istenek megrontásától. Ha mégis kénytelen elhagyni hajlékát, remegve és szemfüles vigyázattal cselekszi, imákat hadar, és lobogó üszköt tart kezében, hogy a rosszlelkekbe ne ütközzék. A

leggyengébb zaj, a lombok suhanása, egy fölrebbenő madár halálra ijeszti. Ilyenkor úgy képzelem a hindu, hogy valamely gonosz isten üldözi; eszevesztett futásnak ered, és lihegve rohan viskójába; ki is tudná számba venni a szegény hindu sok ellenségét, hiszen halála után minden gonosztevő mint rosszlélek folytatja embertársainak üldözését; a haramiák sírjára ételt, italt hord a köznép, hogy megjuhászítsa az elhunytak rosszakaró lelkét. A gonosz szellemek megkérdelése annyira elfoglalja a hindunak egész buzgóságát, hogy a barátságos istenek megtisztelésére nincs sem ideje, sem módja; ezekkel nem is sokat törődik, mert ezek úgysem ártnak neki.

A bráhmín bölcsészet károsan hatott a hindu közéletre is a kasztrendszer által. Megfejtethetlen titoknak látszik, hogy egy maroknyi nép, néhány ezer angol nyakára ülhetett 240 millió embernek, de érthetővé lesz a dolog, ha tudjuk, hogy a kasztrendszer megmételtyezte a hindu népnek testi, értelmi és erkölcsi életerejét.

A család képezi minden nép életképességének forrását; a bráhmín bölcsészet megmérgezte ezt a forrást: a korai házasság, a vérrokonok egybekelése és a családi élet titkolódzása által.

A korai házasság következményei gyászosak. Az iskolák felső osztályai-ban a növendékek fele családapa vagy anya; a szülők nem a neveléssel, hanem avval törődnek, hogy mielőbb unokákat lássanak, mert a bráhmín bölcsészet kizárja azokat a túlvilág örömeiből, kik unokák nélkül haltak meg. A 12 éves anya és a 16 éves apa miféle szülő lehet? A vérrokonok egybekeléséből testre satnya, lélekre hülye ivadék származik; ennek bővebb taglalása fölösleges. A családi élet Indiában teljesen titokszerű, mivel nincs arra eset, hogy idegen szemek megpillanthassák a hindu tűzhelyét; büntetlenül követtenek el égbekiáltó vétségek a hindu család ellenőrizhetetlen életében. Mi a következménye ezen három mételnynek? „Eltekintve néhány kivételtől a hindu nép értelmileg oly elmaradt, hogy gondolkodni alig tud, az erkölcsi igazságok iránt pedig érzéke nincs. Arra sem képes, hogy valamely elméleti szabályt az életben gyakorlatilag érvényesítsen. A következtetéshez nem ért, sőt egyszerű eseményt sem tud összefüggően előadni.”

Ilyenné tette a hindu népet a bráhmín bölcsészet. És ezt a satnya, erkölcsiileg és testileg silány életet magasztalják a ker. hitélet rovására; a Ganges „szent vize”, a „lótusz” búbájós virága, a „Védák” bölcsessége megrontotta India népeit testben, lélekben úgy, hogy napjaik megszámlálvák, ha Jézus keresztje alá nem sietnek!